

Nr 21.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1931 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående viss utvidgning av tillämplighetsområdet för lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 50 i första kammaren av herr *Lindström* och nr 84 i andra kammaren av herr *Ahl*.

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om snar utredning rörande utvidgning av 1929 års »Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar» att gälla jämväl för de arbetare inom porslinsindustrien, som genom inandning av hälsofarligt damm falla offer för yrkessjukdom.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för berörda hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna har utskottet, i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver, begärt yttrande av medicinalstyrelsen, socialstyrelsen och försäkringsrådet. De yttranden, som i anledning härav kommit utskottet tillhanda från nämnda myndigheter, äro såsom bilagor fogade vid detta utlåtande; och tillåter sig utskottet hänvisa till desammas innehåll.

Lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar trädde i kraft den 1 januari 1930. Enligt denna lag skall den, som jämlikt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete är försäkrad för skada till följd av sådant olycksfall, anses vara försäkrad jämväl för vissa yrkessjukdomar. De sjukdomar, som 1929 års lag omfattar, angivas icke direkt i lagen, utan i stället uppräknas de sjukdomsalstrande ämnen och fysiska fenomen, lagstiftningen avser. Enligt en av 1930 års riksdag. antagen lag om ändring i 1929 års lag upptogs bland de i lagen angivna sjukdomsorsakerna jämväl sten-

Gällande bestämmelser.

damm. Den av riksdagen antagna ändringslagen blev av Kungl. Maj:t godkänd och trädde i kraft den 1 januari innevarande år. — Jämlikt 9 § i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar skall Kungl. Maj:t till ledning vid bedömandet, huruvida yrkessjukdom, som avses i lagen, är för handen, utfärda en förteckning, upptagande *dels* de sjukdomsformer, vilka bruka framkallas genom sådan inverkan, som i lagen sägs, *dels ock* de slag av verksamhet, vari dessa sjukdomsformer bruka framträda. Sådan förteckning utfärdades den 22 november 1929. Sedan i 1929 års lag bland de sjukdomsalstrande ämnen, lagen omfattar, upptagits även stendamm, utfärdade Kungl. Maj:t den 7 november 1930 en kungörelse om ändring i berörda förteckning. De sjukdomsformer, vilka bruka framkallas genom stendamm, angåvos därvid vara följande: sjukdom förorsakad av lungförändringar, som genom röntgenundersökning kunna påvisas hava uppkommit genom inverkan av stendamm (stendammslunga), tilltagande andnöd eller envis katarr i luftvägarna vid lungförändringar med för stendammslunga karakteristisk röntgenbild och lungtuberkulos vid sådana lungförändringar. De slag av verksamhet, vari dessa sjukdomsformer pläga framträda, angåvos i kungörelsen vara torrborrning i gruvor och stenbrott, krossning och bearbetning i torrt tillstånd av mineral och bergarter, slipning med naturlig eller konstgjord sten, krossning och blandning i torrt tillstånd av material för glastillverkning samt sandblästning.

Utskottet. Som ovan nämnts, genomfördes under fjolåret sådan ändring i 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar, att bland de sjukdomsalstrande ämnen, ifrågavarande lagstiftning omfattar, upptogs jämväl stendamm. Vid behandling av denna fråga i riksdagen framhöll utskottet i sitt utlåtande, att genom inandning av damm från kiselsyrehaltiga eller andra stenarter, fortgående under längre tid, plägade uppkomma en lungsjukdom, s. k. stendammslunga, vilken vore att anse som en typisk yrkessjukdom för vissa verksamhetsgrenar.

Av de yttranden, som avgivits över nu föreliggande motioner, framgår, att den lungsjukdom, som, på sätt motionärerna anført, stundom angriper arbetare inom porslinsindustrien, s. k. porslinslunga, uppkommer genom inandning av kiselsyrehaltigt damm. Denna sjukdom utgör en art av stendammslunga och de lungförändringar, sjukdomen medför, giva såväl kliniskt som röntgenologiskt fullkomligt samma bild som övriga former av stendammslunga. Härav följer, att sjukdomen i fråga är inbegripen under lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. I den av Kungl. Maj:t utfärdade förteckningen över de slag av verksamhet, vari stendammslunga brukar framträda, upptages visserligen icke porslinstillverkning, men denna förteckning är icke bindande. Socialstyrelsen har för övrigt, som dess yttrande utvisar, hos Kungl. Maj:t hemställt om komplettering av förteckningen i berörda avseende.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet, som finner förevarande motioner hava bidragit till att bringa klarhet rörande ifrågavarande lagstiftningsgränser, hemställa,

att motionerna I: 50 och II: 84 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 mars 1931.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman, Österström, Gustaf Tamm**, *Norman**, *Johan August Larsson**, *P. Sandström, Olof Carlsson* och *Löfvander*;

från andra kammaren: herrar *Magnusson* i Skövde, *Hage, Johanson* i Hallagården, *Aronson, Hedvall, Skoglund**, *Molander* och *Osberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga 1.

KUNGL. MEDICINALSTYRELSEN.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom beslut den 6 februari 1931 har Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att avgiva och senast denna dag till Eder överlämna yttrande över två inom riksdagen väckta motioner dels nr 50 i första kammaren angående viss utvidgning av tillämplighetsområdet för lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar dels ock nr 84 i andra kammaren i samma ämne, ävensom att till Kungl. socialdepartementet insända avskrift av samma yttrande.

Sagda motioner utmyнна i en hemställan att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om snar utredning rörande utvidgning av 1929 års »Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar» att gälla jämväl för de arbetare inom porslinsindustrien, som genom inandning av hälsofarligt damm falla offer för yrkessjukdom.

Handlingarna i ärendet hava varit överlämnade till medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, docenten Oscar Lindbom för utredning och har denne i ärendet avgivit en promemoria, vilken i avskrift här bifogas.

Medicinalstyrelsen får såsom eget utlåtande åberopa vad docenten Lindbom i ärendet anfört i berörda promemoria och anser för sin del ytterligare utredning i medicinskt avseende icke erforderlig. Styrelsen har vidare icke något att erinra mot att ifrågavarande lag ändras i anslutning till vad i motionerna antytts.

Stockholm den 28 februari 1931.

NILS HELLSTRÖM.

JOHN BYTTNER.

/ A. E. Bastman.

P. M.

angående i Riksdagen väckta motioner rörande utvidgning av 1929 års »Lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar» att gälla jämväl för de arbetare inom porslinsindustrien, som genom inandning av hälsofarligt damm falla offer för yrkessjukdom.

Det är väl känt, att arbetare i porslinsfabriker i viss utsträckning angripas av en lungsjukdom, uppkommen genom inandning av kiselsyrehaltigt damm. I den tyska medicinska litteraturen publicerades t. ex. år 1928 en undersökning, omfattande 282 porslinsarbetare, vilka arbetat i yrket mer än 15 år; hos dem konstaterades i 13.5 % säkra och i 24.1 % sannolika lungförändringar av denna typ vid röntgenundersökning. Denna s. k. porslinslunga ger såväl kliniskt som röntgenologiskt identiskt samma bild som övriga former av silikos. Den tyska lagen av den 20 dec. 1928 upptager som nr 16 bland yrkessjukdomar

»Schwere Staublungenerkrankung (Silikose)» och anför bland de företag, där denna sjukdom kan befaras uppkomma, även »Porzellanbetriebe». Att under sådana förhållanden den svenska lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar även bör gälla porslinslungan, synes mig fullt klart.

Något ytterligare tillägg med anledning härav till lagens punkt 5 kol. 1 o. 2 torde knappast behöva göras, enär den svenska benämningen stendammslunga även torde innefatta porslinslungan och denna kan betraktas som en form av stendammslunga. Däremot torde i kol. 3 den ändringen böra vidtagas, att bland de där uppräknade yrkena även porslinstillverkning upptages.

Stockholm den 26 februari 1931.

OSCAR LINDBOM.

Bilaga 2.

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN.

Stockholm den 27 februari 1931.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom beslut den 6 februari 1931 har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att till riksdagens andra lagutskott avgiva yttrande över två inom riksdagen väckta motioner, dels nr 50 i första kammaren angående viss utvidgning av tillämplighetsområdet för lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar, dels och nr 84 i andra kammaren i samma ämne. Till fullgörande härav får styrelsen anföra följande.

I motionerna ha förhållandena vid Gustafsbergs porslinsfabrik blivit särskilt omnämnda. I anledning härav har chefen för styrelsens arbetarskyddsbyrå jämte vederbörande yrkesinspektör samt styrelsens sakkunnige för hygieniska frågor besökt nämnda fabrik för närmare undersökning av arbetsförhållandena därstädes. Såsom allmänt omdöme rörande dessa förhållanden kan uttalas, att arbetslokalerna äro ljusa, rymliga och väl uppvärmda samt att i övrigt vid den fortskridande moderniseringen av fabriken olika avdelningar hänsyn tagits till skäligen krav på arbetets säkerhet och sundhet. Emellertid framgick vid besöket, att ytterligare en del förbättringar i hygieniskt avseende borde vidtagas, och har arbetsgivaren också förklarat sig villig genomföra dessa. Närmare anvisningar härutinnan ha redan lämnats av yrkesinspektören.

Dammfrågan har, såsom såväl erfarenheten som litteraturen i ämnet giva vid handen, alltid varit en fråga av stor betydelse för arbetarhygien inom porslinsindustrien. Såsom i viss mån överraskande måste emellertid betraktas, att dammet alltjämt även vid i stort sett så välordnade företag som t. ex. Gustafsbergs porslinsfabrik spelar en så framträdande roll ur hälsosynpunkt som tydligen är fallet. I detta sammanhang må dock anmärkas, att den i motionerna omförmälda, av Svenska grov- och fabriksarbetareförbundets avdelning vid Gustafsbergs porslinsfabrik verkställda undersökningen, efter vad som synes framgå av styrelsen tillhandahållna uppgifter från nuvarande och förutvarande läkarna på platsen, torde upptaga en hel del fall, som icke lära kunna hänföras till yrkessjukdom. Framhållas bör även, att det övervägande fler-

talet av de undersökta fallen avser gamla personer, som sannolikt lagt grunden till sin sjukdom under arbetsförhållanden, som i hygieniskt hänseende voro avsevärt underlägsna de nuvarande.

Den hos porslinsarbetarna förekommande, i arbetet ådragna lungsjukdomen har med nutida undersökningsmetodik genom röntgenfotografering konstaterats vara s. k. stendammslunga, uppkommen genom inandning av mineraliskt damm, innehållande kiselsyra. En av docenten i medicin vid Karolinska institutet Alf Westergren på uppdrag av Arbetsgivarnas ömsesidiga olycksfallsförsäkringsbolag verkställd undersökning av ett antal porslinsarbetare vid Gustafsbergs fabrik har också ådagalagt, att det är nämnda yrkessjukdom, som uppträder bland arbetarna därstädes. Härav följer emellertid, att sjukdomen ifråga är inbegripen under lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar den 14 juni 1929 med den lydelse lagen har efter däri den 12 september 1930 vidtagen ändring. Någon utvidgning av ifrågavarande lagstiftning är sålunda, av anledning som nu är i fråga, icke påkallad.

Däremot synes det önskvärt, att punkten 5 i gällande kungörelse med särskilda föreskrifter i anledning av nyssnämnda lag kompletteras på sådant sätt, att bland de slag av verksamhet, som i punkten angivas till ledning vid lagens tillämpning, upptages jämväl porslinstillverkning. Endast vissa av de arbetsprocedurer, som förekomma vid porslinsframställning och måste anses som farliga ur yrkessjukdomssynpunkt, kunna nämligen inbegripas under i kungörelsen omförmälda »krossning och bearbetning i torrt tillstånd av mineral och bergarter» — det slag av verksamhet, som här närmast kommer ifråga.

Socialstyrelsen avlåter samtidigt härmed framställning till Kungl. Maj:t med hemställan om vidtagande av nu omförmälda komplettering av kungörelsen ifråga.

GUNNAR HUSS.

Erik V. Gabrielson.

Bilaga 3.

KUNGL. FÖRSÄKRINGSRÅDET.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 6 februari 1931 har Kungl. Maj:t anbefallt försäkringsrådet att till utskottet avgiva yttrande över två inom riksdagen väckta motioner, nämligen nr 50 i första kammaren angående viss utvidgning av tillämplighetsområdet för lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar och nr 84 i andra kammaren i samma ämne.

I motionerna yrkas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om snar utredning rörande utvidgning av nämnda tillämplighetsområde att gälla jämväl för de arbetare inom porslinsindustrien, som genom inandning av hälsofarligt damm falla offer för yrkessjukdomar.

Av motiveringen till detta yrkande synes framgå, att motionärerna avse genom inandning av stendamm orsakad sjukdom. Är detta förhållandet, torde

denna angelägenhet få anses redan ordnad genom lagen den 12 september 1930 angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Genom denna lagändring upptogs stendamm bland de i 1 § uppräknade ämnen, genom vilkas inverkan kan uppstå sjukdom, berättigande till ersättning enligt förevarande lag.

Kungl. kungörelsen den 7 november 1930 angående ändring i kungörelsen den 22 november 1929 (nr 369) med särskilda föreskrifter i anledning av lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar upptager visserligen icke direkt i förteckningen porslinsfabriker bland de slag av verksamhet, vari de sjukdomsformer, som orsakas av stendamm, bruka framträda. Men såsom framgår av 9 § i lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar är förteckningen icke bindande utan tjänar allenast till ledning vid bedömandet.

Den för Tyskland gällande förordningen av den 11 februari 1929 om utvidgning av olycksfallsförsäkringen att omfatta även vissa yrkessjukdomar upptager i bilagan till förordningen bland de slag av verksamhet, vari genom damm orsakade sjukdomar (Silikos) bruka framträda, även porslinsfabriker.

I det yrkande, som motionärerna framställt, användes emellertid uttrycket »hälsofarligt damm» utan annan begränsning än till porslinsindustrien. Härmed torde dock icke avsetts annat än vad motiveringen angiver.

I detta ärendes behandling hava deltagit rådets samtliga ledamöter.
Stockholm den 20 februari 1931.

På Kungl. försäkringsrådets vägnar:

O. F. ENBOM.

/ Ivar Haynez.